

visual analysis and statistical analysis in forestry industries. The software designed for easily and precisely made forest valuation.

Keywords: mathematical modelling, forecasting succession processes, phytocenosis, inventory of forest valuation indicators.

УДК 502.4: 504

Аспір. В.В. Худоба¹ – Львівський НУ ім. Івана Франка

РОЗТОЧАНСЬКІ РЕГІОНАЛЬНІ ЛАНДШАФТНІ ПАРКИ: ОСОБЛИВОСТІ, СТРУКТУРА І ФУНКЦІОНУВАННЯ

Розглянуто особливості регіональних ландшафтних парків в Українському Розточчі на прикладі РЛП "Знесіння" і РЛП "Равське Розточчя". Проаналізовано географічні, ландшафтні, екологічні, біотичні та архітектурні різноманітності. Обґрунтовано основні проблеми функціонування ландшафтних парків та розроблено план заходів для вирішення цих проблем. Оцінено перспективи розвитку рекреаційної діяльності на території регіональних ландшафтних парків Українського Розточчя.

Ключові слова: регіональний ландшафтний парк, рекреаційна діяльність, історико-культурна спадщина.

За фізико-географічним районуванням Українське Розточчя належить до Немирівсько-Брюховицького району Розтоцько-Опільської горбогірної області Західноукраїнського краю зони широколистих лісів [4].

Немирівсько-Брюховицький район простягається на 60 км у північно-західному напрямку від м. Львова до кордону з Польщею. Це крайній північно-західний відріг Подільської височини, що є горбистою грядою асиметричної форми: її максимальні висоти (360-400 м) зосереджені вздовж північно-східного краю, який різко піднімається 80-100 метровим уступом над прилеглою рівниною Малого Полісся. У напрямку на південний захід поверхня Розточчя поступово знижується. Важливим екологічним чинником для пасма Розточчя є проходження через нього частини Головного європейського вододілу, звідки води розтікаються у Чорне та Балтійське моря, чим і пояснюється назва району [2].

Розташування на межі трьох географічних природних районів: Карпат, Полісся та Поділля, регіон Розточчя увібрав у себе різноманіття їх біоценозів. Внаслідок цього на Розточчі сформувалися надзвичайно різноманітні та своєрідні, складні за структурою геоекози. У змішаному характері рослинного і тваринного світу й полягає унікальність Розточчя. З метою збереження унікальної ландшафтної і біотичної різноманітності Розточчя створено низку природоохоронних об'єктів, найважливішими з яких є природний заповідник "Розточчя", національний природний парк "Яворівський" і два регіональні ландшафтні парки "Знесіння" і "Равське Розточчя" (рис.).

Метою нашої роботи було дослідити особливості та основні проблеми функціонування регіональних ландшафтних парків (РЛП), оскільки це нова категорія ПЗФ, яка потребує належної уваги в процесі функціонування. Як уже зазначено, на досліджуваній території діє два РЛП: регіональний ландшафтний парк "Знесіння", який знаходиться в північно-східній частині міста

¹ Наук. керівник: проф. С.І. Кукурудза, канд. геогр. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

Львова і РЛП "Равське Розточчя", розташований на території Жовківського і Яворівського адміністративних районів Львівської області.

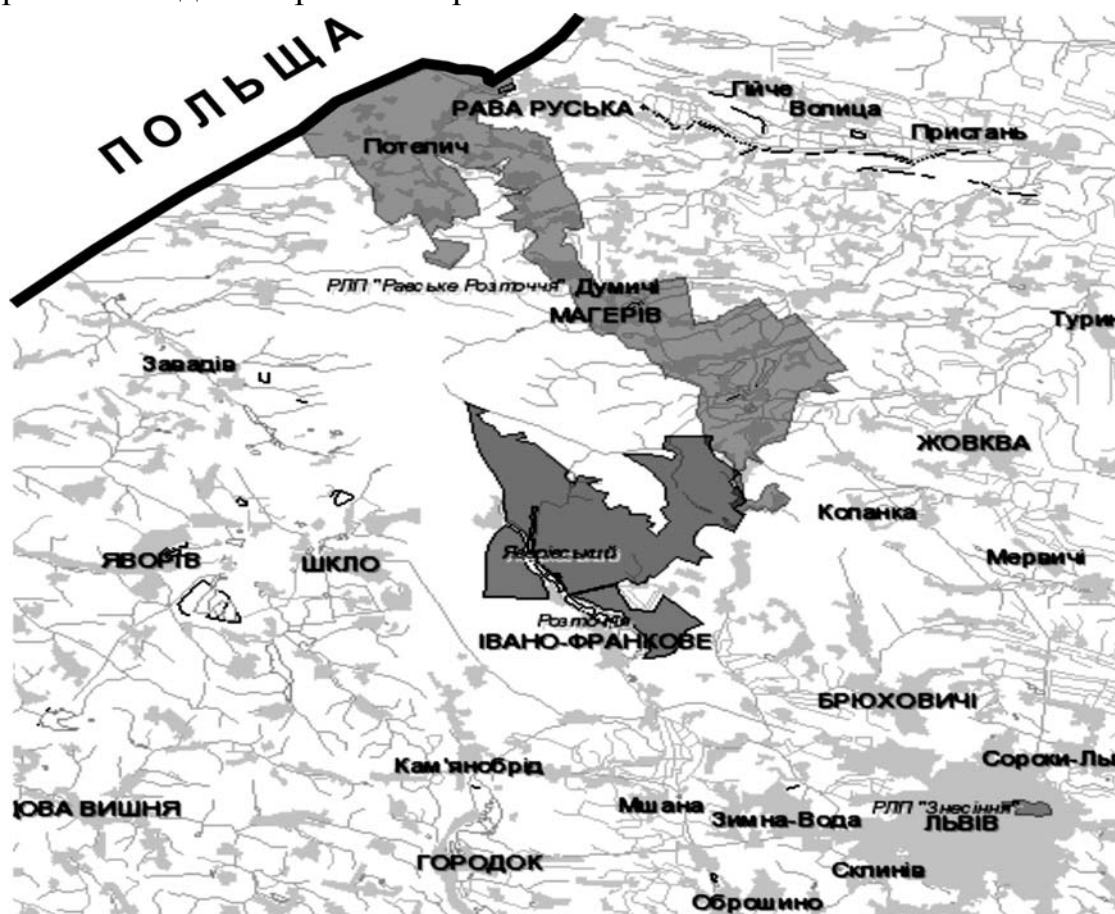

Рис. Природоохоронні об'єкти Розточчя

Регіональний ландшафтний парк "Знесіння" – один із перших в Україні регіональних ландшафтних парків, який повністю розташований всередині великого міста та один з небагатьох, який виник завдяки громадській ініціативі. РЛП "Знесіння" оголошений об'єктом ПЗФ України ухвалою Львівської обласної Ради народних депутатів від 02.12.1993 року. Парк створений для збереження і відновлення унікального природно-історичного комплексу пасма Знесіння і прилеглих територій давніх поселень Знесіння і Кривчиць. Площа парку становить 312,1 га. До території парку входять землі, надані паркові у постійне користування для забезпечення його належного функціонування (153,74 га), а також землі інших землекористувачів в порядку та розмірах, встановлених чинним законодавством та генеральним планом розвитку території парку.

Зелені пагорби Знесіння разом з Високим Замком відображені на відомій гравюрі XVI ст. Звідси розгортається чудова панорама Львова та околиць. За найвищими пагорбами "Знесіння" закріпились давні історичні топоніми: "Гора Лева", "Гора Баба", "Гора Хомець", "Гора Стефана", "Род-Гора" тощо. У флористичному відношенні найцікавішою є гора Хомець, на південному схилі якої сформувався унікальний комплекс типової степової рослинності. Орнітофауна РЛП "Знесіння" доволі різноманітна, типова для регіону Розточчя, щоправда, з деяким "урбаністичним" ухилом. Найпоширенішим

птахом-хижаком є сіра сова. Останніми роками у львівських парках все частіше трапляється червонокнижна сова довгохвоста, яку до цього вважали типовим мешканцем Карпат. Із ссавців звичними є їжак європейський, куниця лісова, заєць-русак [5].

У межах РЛП "Знесіння" є багато цікавих пам'яток природи: потоки Хомець та Глибокий; геологічних (скам'янілі залишки дерев та вапнякові відслонення з відбитками доісторичних морських організмів); історичних ("Світovidове поле", "Гора Баба", "Род-Гора"); археологічних (сліди поселень 4-2 ст. до н.е., залишки слов'янських городищ 10-13 ст.); архітектурних (церква Вознесіння 16-20 ст., костел Св. Войцеха 16 ст., церква Св. Іллі 17 ст.). Вони становлять значний інтерес для відвідувачів парку, які цікавляться історією нашого краю. На території РЛП "Знесіння" розташований музей народної архітектури і побуту "Шевченківський гай". На території парку виділяють чотири функціональних зони: заповідна зона – 31,1 га; регульованої рекреації – 47,4 га; стаціонарної рекреації – 76,6 га; господарська зона – 157 га.

У парку споруджено майданчик для реабілітації людей з особливими потребами, дитячий і спортивний майданчики та майданчик для гри у пейнтбол, встановлено лавочки і сміттєві контейнери, змонтовано протиерозійні конструкції (підпірні стінки, лотки, сходи), проводять літні дитячі школи, спортивні змагання і театралізовані заходи, інформаційний центр, відбуваються художні пленери та практичні заняття учнів і студентів з природничих дисциплін, організовують екскурсії, лекції, семінари, зустрічі для обміну досвідом з українськими та зарубіжними партнерами, зокрема в межах спільних проєктів, видаються інформаційно-освітні та популяризаційні матеріали.

Регіональний ландшафтний парк "Равське Розточчя" розташований на північно-східному макросхилі Українського Розточчя в межах Жовківського та Яворівського районів Львівської області. Парк створено 2007 р. на площі 19103 га на землях Дев'ятирської, Потелицької, Липницької, Кам'яногірської, Кунинської, Крехівської, Магерівської, Середкевичівської сільських рад. Зручне географічне положення парку, зокрема прикордонне, дає змогу підтримувати господарські та культурні зв'язки з іншими районами області, а також з прикордонними районами Польщі.

Територія РЛП поділена долинами річок і потоків, характеризується пологосхилими поверхнями, супіщаними ґрунтами. На міжландшафтних переходах поширені розчленовані ярами локальні узвишся висотою 370-400 м. Серед лісової рослинності найбільшу площу займають букові ліси, дещо меншу – дубово-соснові, потім – буково-соснові та буково-грабові дубовостани. Ще менші площі займають соснові, вільхові, грабово-букові та дубові ліси. У складі букових лісів трапляється також ялина звичайна та ялиця біла. На території парку зростає багато видів рослин гірськокарпатського типу, що проникають сюди по хребту Розточчя. Болотяна рослинність збереглась лише на невеличких ділянках у заторфованих улоговинах.

На території парку є червонокнижні види рослин, зокрема, баранець звичайний, плаун колючий, лілія лісова, підсніжник білосніжний, любка дволиста і зеленоквіткова, зозулині черевички справжні, пальчатокорінники.

Тваринний світ РЛП "Равське Розточчя" представлений багатьма видами тварин: козуля європейська, свиня дика, лисиця звичайна, куниця кам'яна, борсук звичайний, кажан пізній, білка. Тут можна побачити представників усіх класів хребетних, яких налічується більше ніж 170 видів, серед них за видовим складом переважають птахи. Лелека чорний, зміїд, орлан-білохвіст та інші види занесені до Червоної книги України [5].

На прилеглих до парку теренах знаходяться відомі рекреаційно-лікувальні центри – курорти "Шкло" і "Немирів", пансіонати і бази відпочинку, що створює передумови для розвитку "зеленого туризму" та рекреації. У процесі функціонування регіональні ландшафтні парки мають ряд проблем, які пов'язані насамперед із:

- недосконалою нормативно-правовою базою, що стосується детального регулювання земельних, охоронних, адміністративних та фінансово-господарських питань функціонування об'єктів ПЗФ місцевого значення;
- нестабільним та недостатнім фінансуванням;
- самовільними діями: захоплення земель несанкціоноване будівництво, зміна цільового призначення ділянок;
- недосконалим матеріально-технічним забезпеченням;
- рекреаційним використанням території;
- конфліктними ситуаціями з місцевим населенням та владою.

Нагальним завданням є розроблення ефективної, чітко визначеної та детальної нормативно-правової бази для діяльності об'єктів ПЗФ місцевого значення. Багато проблем виникає через недостатнє фінансування. Це пов'язано з тим, що РЛП фінансуються із місцевого бюджету, в якому завжди бракує коштів на природоохоронну діяльність. Щоб вирішити цю проблему, потрібно створити у місцевому бюджеті передбачений у бюджетній класифікації України розділ "Охорона навколишнього природного середовища". Сучасне рекреаційне навантаження на екосистеми парків є досить хаотичним. Наприклад, в регіональному ландшафтному парку "Знесіння" це пов'язано передусім з тим, що до парку веде більше десяти активних входів з різних частин міста. Це унеможливує контроль за відвідувачами. Через це на території парку не дотримується охоронний режим [3]. У регіональному ландшафтному парку "Равське Розточчя" розвиваються неорганізовані форми рекреації, що призводить до негативних наслідків. Це пов'язано з тим, що парк не має зонування території, а значить зон для розвитку рекреації і заповідання. Варто зазначити, що регіональні ландшафтні парки Львівщини – одні з єдиних в Україні, які мають свої адміністрації.

Отже, можна зробити висновок, що регіональні ландшафтні парки на Розточчі є унікальними за своїми особливостями, географічним розташуванням та ландшафтною і біотичною різноманітністю. Як бачимо, у цих парках є багато проблем, які потребують вирішення.

Література

1. Андрієнко Т.Л. Науково методичне та нормативно правове забезпечення створення та діяльності регіональних ландшафтних парків України / Т.Л. Андрієнко, Р.Я. Арап, Н.П. Кальченко // Ін-т ботаніки ім. Холодного НАН України. – К. : Вид-во "Поліграф центр", 2004. – 53 с.

2. Гузій А. Природний заповідник "Розточчя" в мережі природоохоронних об'єктів Розтоцької гряди / А. Гузій // Вісник Львівського університету. – Сер.: Географічна. – 2000. – Вип. 26. – С. 75-81.

3. Койнова І. Особливості функціонування та можливості збалансованого розвитку регіонального ландшафтної парку "Знесіння" / І. Койнова, О. Завадович // Вісник Львівського університету. – Сер.: Географічна. – 2005. – Вип. 32. – С. 121-129.

4. Національний атлас України. – К. : ДНВП "Картографія", 2008.

5. Природні ресурси Львівщини / Б.М. Матолич, І.П. Ковальчук, Є.А. Іванов та ін. – Львів : ПП Лукашук В.С., 2009. – 120 с.

6. Худоба В.В. Шляхи активізації природоохоронної та рекреаційної діяльності регіональних ландшафтних парків Волино-Поділля / В.В. Худоба // Природно-заповідний фонд України – минуле, сьогодення, майбутнє : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Тернопіль : Вид-во "Підручники і посібники", 2010. – С. 912-917.

Худоба В.В. Расточанские региональные ландшафтные парки: особенности, структура и функционирование

Рассмотрены особенности региональных ландшафтных парков в Украинском Расточье на примере РЛП "Знесинья" и РЛП "Равское Расточье". Проанализированы географические, ландшафтные, экологические, биотические и архитектурные разнообразия. Обоснованы главные проблемы функционирования ландшафтных парков и разработано план мероприятий для решения этих проблем. Отмечены перспективы развития рекреационной деятельности на территории региональных ландшафтных парков Украинского Расточья.

Ключевые слова: региональный ландшафтный парк, рекреационная деятельность, историко-культурное наследие.

Khudoba V.V. Roztochanski regional landscape parks: characteristics, structure and functioning

Feature of regional landscape parks in Ukrainian Roztochya examined for example, RLP "Znesinnya" and RLP "Rawske Roztochya". Analyzed the geographic, landscape and biotic diversity. The basic problems of functioning landscape parks grounded and plan of a measure for deciding these problems worked out. The prospects of development of recreation and activity in the territory of regional landscape parks estimated in Ukrainian Roztochya.

Keywords: regional landscape parks, recreational activities, historical and cultural heritage.

